TransitieNetwerk Middenveld 2009-2021

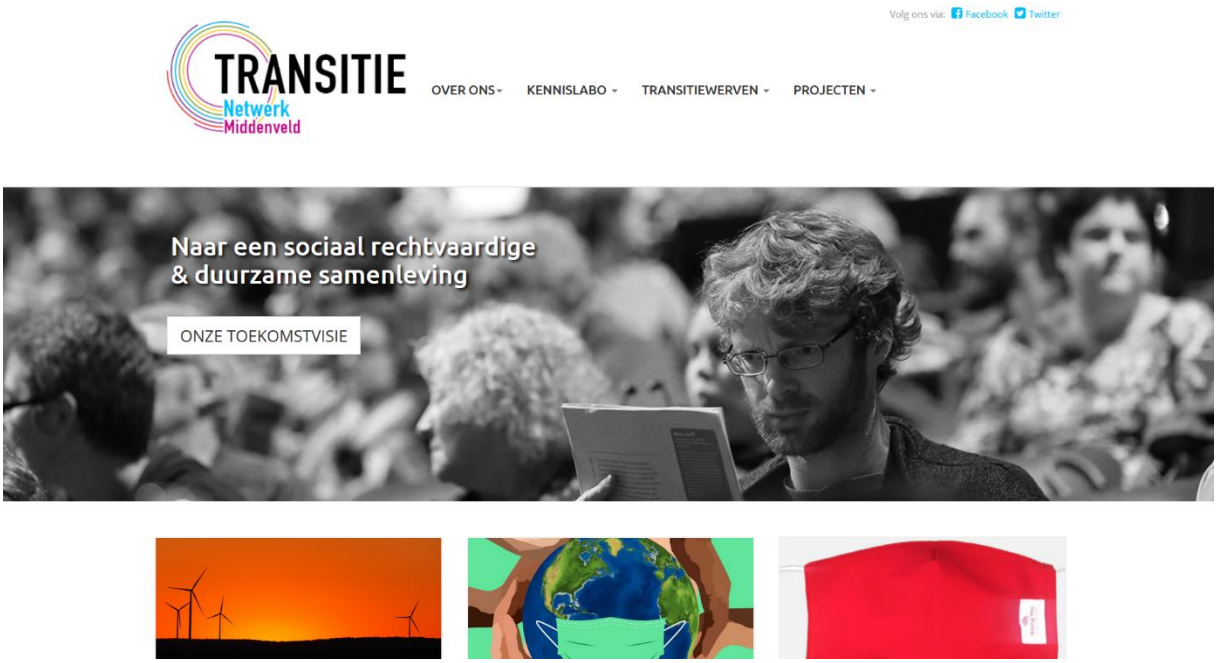

Homepage transitienetwerkmiddenveld.be mei 2021

Het initiatief voor het *TransitieNetwerk Middenveld* (TNM) is eind 2009 genomen door vier personen: Dirk Barrez, Ward Bosmans†, An Heyerick en Peter Tom Jones. Ruim 11 jaar later, op 25 februari 2021, houdt TNM op te bestaan. Samen met Arbeid & Milieu verenigt het zich in *Reset.Vlaanderen*.

Om de bijzondere bijdrage van het TransitieNetwerk te bewaren - waarbij de organisatie van drie Transitiefestivals in 2012, 2014 en 2016 - zijn in dit document een aantal cruciale teksten, figuren en foto's verzameld, in de eerste plaats van de website transitienetwerkmiddenveld.be zoals die tot nu online staat.

Overzicht

Starttekst | Hoe maken we een sociaalecologische economie? 2
Wie zijn we? Werkgroepen, werven, stuurgroep 4-5
Toekomstvisie 6
- Democratie verdiepen 7
- Leven binnen ecologische grenzen 8
- Levenskwaliteit waarmaken 9
- Open en creatief samenleven 10
- Economie maatschappelijk inbedden 11
- Sociale ongelijkheid afbouwen 12

Eerste Transitiefestival in 2012 in Gent 13
Transitiefestival 2016 | co-uitgever Transitie. Onze welvaart van morgen 15
Reflections on action research for the Transition Network Civil Society 16
Bijlagen - eerste geschreven versie van mindmap | nieuwspagina website 18-19

Starttekst 26 december 2009

Hoe maken we een sociaalecologische economie?
De transitie zal vanuit het middenveld (1) moeten komen

Hoe zijn we eraan toe?

Economische groei en de herverdelende kracht van sociale bewegingen hebben de basis gevormd voor een aantal welvaartstaten, een te koesteren prachtprestatie.

Maar de **huidige economie loopt vast op de biofysische onmogelijkheid om onbeperkt te kunnen blijven groeien**. Nu al overschrijdt zij drastisch de draagkracht van onze planeet. En ze leidt tot een meervoudige crisis van het wereldsysteem: ecologisch, sociaal, financieel, democratisch… We doorboren in ijltempo de grenzen van wat planeet, samenleving en democratie kunnen (ver)dragen. Zo riskeren we een zware terugval van onze welvaart en zelfs de sociaalecologische ineenstorting van onze beschaving; dat is bij ongewijzigd beleid het meest waarschijnlijke toekomstscenario.

Waar moet het naartoe? De nood aan transitie

Zitten we gevangen in een dilemma? Ofwel sociaal zijn, en de planeet opblazen? Ofwel ecologisch duurzaam bezig zijn, maar met massa's mensen onder de armoedegrens?

De oplossing is de **radicale keuze voor een economie die in 2050 vergelijkbare welvaart voortbrengt met veel minder milieu-impact**. Voor rijke landen geldt factor 10, zeg maar tienmaal minder broeikasgassen en tien maal minder materiaalgebruik tegen 2050. En tegelijkertijd moeten we maken dat die ecologische economie ook sociaal is, dat er goed werk en inkomen is voor iedereen die wil werken, en dat de voortgebrachte welvaart voldoende verdeeld raakt.

Om daar te geraken, moeten we die noodzakelijke transitiestappen uittekenen voor tal van terreinen - bouwen, transport, energie, landbouw, fiscaal beleid - en zo snel mogelijk in gang zetten. Geluk bij een ongeluk, in een eerste fase is die ombouw één grote schreeuw om werk. Vele handen zijn nodig om het vernietigde natuurlijke kapitaal te herstellen en een milieuvriendelijke voedseleconomie te creëren. Leefbare steden uitbouwen en renoveren, energiezuinige woningbouw, de transporteconomie herdenken en vertimmeren, de productie van welvaart dematerialiseren, energievoorziening op hernieuwbare sporen zetten, grondstoffen recycleren, voor al die ambities moeten meer hersens en handen aan het werk.

Hoe we dan vervolgens overgaan op een stabiele economie die niet langer op groei is gebaseerd en toch iedereen welvaart en werk garandeert, blijft een maatschappelijk vraagstuk met absolute topprioriteit.

Hoe geraken we daar?

De keuze voor die sociaalecologische economie zal moeten komen uit de driehoek economie – middenveld – politiek, waartussen nog de academici en de media zweven.

We kunnen in ons land vergeten dat er snel voldoende krachtig initiatief komt uit de politieke of uit de economische wereld om de noodzakelijke transitie te realiseren.

Een verdeeld, onsamenhangend optreden vanuit het middenveld zal deze situatie niet ten goede kunnen keren.

Daarom is het **best dat het middenveld** – althans, al diegenen die de bovenstaande analyse delen en ernaar willen handelen – **vooreerst haar eigen transitiearena organiseert** om te komen tot voldoende breed gedragen streefdoelen. Het valt te bezien of dat één arena blijft, dan wel of er beter opgesplitst wordt in diverse arena's, volgens relevante deelterreinen (bv. bouwen, energie, transport, voedsel en landbouw, toerisme,…)

Hoofddoel van die middenveld transitiearena is om in de grote maatschappelijke arena met vereende visie en krachten efficiënt te wegen op zowel de politiek als op de economie, opdat alle maatschappelijke spelers hun fundamentele bijdrage leveren tot de opbouw van de sociaalecologische economie die we nodig hebben om goed te leven.

Dirk Barrez, Ward Bosmans†, An Heyerick, Peter Tom Jones

(1) In Vlaanderen gebruikt men dikwijls de term 'middenveld', te begrijpen als de georganiseerde civiele samenleving – zie ook Pala woordenboek - middenveld

TRANSITIE NETWERK MIDDENVELD

naar een rechtvaardige & duurzame samenleving

Op basis van deze tekst verzamelden de vier initiatiefnemers een groep mensen uit verenigingen die een cruciale rol kunnen vervullen in maatschappelijke verandering.

Opzet: een fris toekomstbeeld voor het jaar 2050 schetsen, de noodzakelijke stappen daartoe identificeren en die ook realiseren, onder andere door druk uit te oefenen op en beïnvloeden van economie en overheden.

Dat is uiteindelijk het TransitieNetwerk Middenveld geworden, meest bekend van het tweejaarlijkse Transitiefestival. Voor de uitgewerkte visie, werking en leden grijpen we naar de website transitienetwerkmiddenveld.be

Wie zijn we?

Het TransitieNetwerk Middenveld (TNM) is een netwerk van vakbonden, de milieubeweging, Noord-Zuidorganisaties, sociale organisaties, de culturele sector, alternatieve media en wetenschappers. De leden van het TNM willen hun krachten bundelen om de transitie naar een duurzame samenleving waar te maken.

Omdat de klimaatverandering misschien wel de grootste uitdaging is waarvoor de mensheid ooit gestaan heeft. Omdat de klimaatcrisis gepaard gaat met een diepgaande sociaaleconomische crisis. Oorzaak is een dolgedraaid systeem, dat steeds meer sociale en ecologische puinhopen achterlaat.

Allerlei beleidsteksten bewijzen lippendienst aan de transitie naar een koolstofarme samenleving. Hoe geraken we daar? Hoe moet die samenleving eruit zien? Daarover is er minder eensgezindheid. Die transitie moet op een sociaalrechtvaardige wijze verlopen. De zwakkere groepen in de samenleving mogen er niet het slachtoffer van worden. Integendeel: de verschillen moeten kleiner en de samenhang in de samenleving groter. Deze invalshoek ontbreekt nu te vaak in het maatschappelijke debat.

Maar TNM wil meer zijn dan een praatbarak: de analyses zijn gemaakt, nu moeten we doen. TNM wil mensen enthousiasmeren en op gang zetten. Geslaagde experimenten opschalen. Verenigingen en organisaties met elkaar in contact brengen om initiatieven op te zetten. Want zo’n grote uitdaging gaan we best samen aan.

Het netwerk

Het TransitieNetwerk Middenveld bestaat uit een stuurgroep, thematische werkgroepen, projectwerven en specifieke projecten.

Werkgroepen

Circulaire Economie

Energie

Fondsen

Mobiliteit

Voedsel Anders! (opvolger van werkgroep Agro-ecologie)

Transitiewerven

Samen zonne-energie

Datademocratie – vind hier de door Pala verzorgde inleiding *We staan allen onder toezicht* voor de TNM netwerkdag van 21-10-2018

Sociale taxideelsystemen

Stuurgroep

TNM is een vrijplaats voor ideeën, geen klassieke vertegenwoordiging van de organisaties. Volgende frisdenkers maken deel uit van de stuurgroep:

Thomas Vael - ACV	Jef Peeters - UCLL
Elke Valgaeren - Gezinsbond	John Vandaele - MO*
Dirk Van de Poel - Vlaams ABVV (voorzitter)	Erik Béatse - Maakbaar Leuven
Dirk Barrez - PALA	Mathias Bienstman - BBL
Pieter Delafortrie - Pulse	Nik Meeusen - BBL
Frederik Vaes - Samenlevingsopbouw	Pieter Verbeek - Vlaams ABVV
Erik Paredis - UGent, CDO	Esmeralda Borgo - Voedsel Anders
Sandra Rosvelds - Beweging.net	Vanya Verschoore - Arbeid & Milieu
Jan Wyckaert - Rikolto	

Denkdag augustus 2016 – Kortenberg

Toekomstvisie

TransitieNetwerk Middenveld bepaalde bij de opstart een toekomstbeeld dat de rode draad vormt doorheen de werking. Het bestaat uit zes thema's met elk een specifieke focus. Veel impuls kwam van Erik Paredis die zijn inspanningen ook vertaalde in een *mindmap.* De oudste met de hand geschreven versie is achteraan toegevoegd.

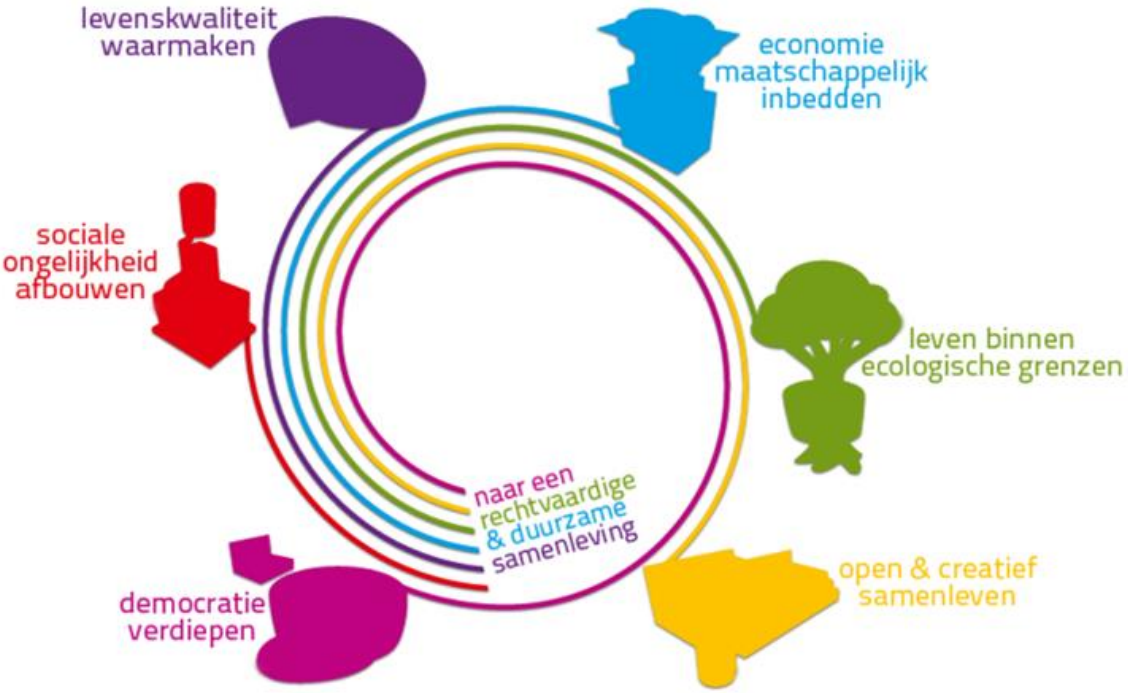

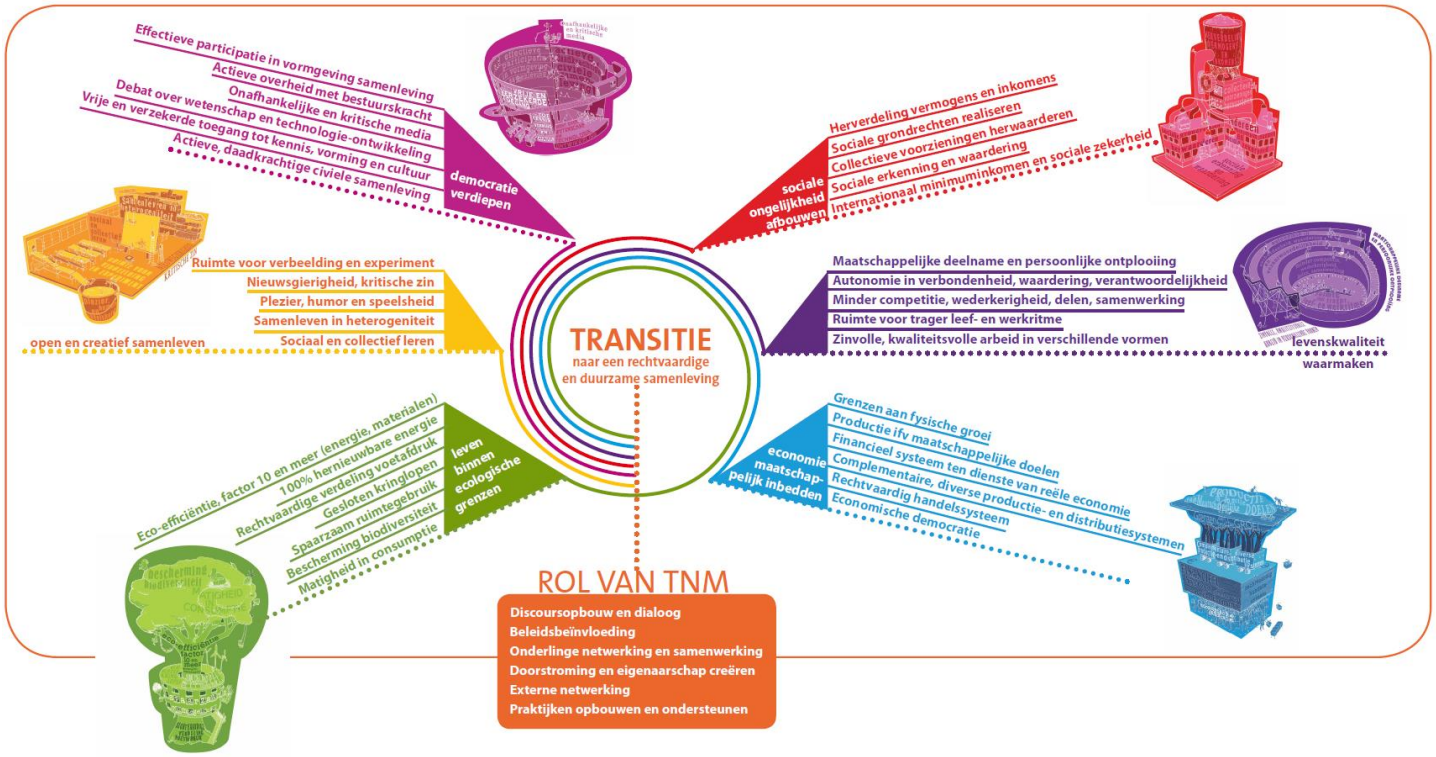

Democratie verdiepen

Effectieve participatie in vormgeving samenleving

Actieve overheid met bestuurskracht

Onafhankelijke en kritische media

Debat over wetenschap en technologie- ontwikkeling

Vrije en verzekerde toegang tot kennis, vorming en cultuur

Actieve, daadkrachtige civiele samenleving

Onafhankelijke en kritische media hebben een sterke positie verworven en zijn één van de belangrijke fora die toelaten het debat te voeren over de richting die de samenleving uitgaat.

De civiele samenleving is een open samenleving, waarin mensen zonder ‘schaamte’ participeren. Dit betekent dat er sprake is van (basis)maatschappelijke participatie en dat iedereen op een vanzelfsprekende manier kan deelnemen aan de samenleving zoals die vandaag vorm heeft, zonder geconfronteerd te worden met controlerende, sanctionerende en stigmatiserende uitingen van de maatschappij.

Er bestaat een actieve civiele samenleving. Veel mensen zijn betrokken bij en voelen zich verantwoordelijk voor de inrichting van de maatschappij. Ze is divers, in termen van organisatiestructuren en vangnetten, én is daadkrachtig. Ze is het cement dat er voor zorgt dat we individuele belangen overstijgen en collectiever denken en handelen.

Mensen hebben een vrije en verzekerde publieke toegang tot allerlei vormen van kennis, vorming en onderwijs, kunst en cultuur, gezondheids- en nutsvoorzieningen, en mobiliteit. Publieke kennisontwikkeling vindt plaats in functie van maatschappelijke noden.

Het schaalniveau waarop problemen zich voordoen is vertaald naar evenredige bestuurskracht op dat schaalniveau. Het politiek systeem is dynamisch van karakter en veerkrachtig: ze kan snel inspelen op veranderende omstandigheden zonder hierbij aan legitimiteit te moeten inboeten

De overheid speelt op verschillende manieren een actieve rol. Afhankelijk van de aard van het ‘vraagstuk’ heeft ze hierin een sturende en leidende rol, faciliteert ze de dialoog, of is ze één van de spelers in een groter netwerk. Er is complementariteit tussen overheidsoptreden en andere organisatievormen.

Leven binnen ecologische grenzen

Eco-efficiëntie, factor 10 en meer (energie, materialen)

100% hernieuwbare energie

Rechtvaardige verdeling voetafdruk

Gesloten kringlopen

Spaarzaam ruimtegebruik

Bescherming biodiversiteit

Matigheid in consumptie

De maatschappij onderkent de intrinsieke waarde van onze leefomgeving en respecteert deze. De samenleving beschermt de natuurlijke hulpbronnen niet enkel effectief, maar draagt ook bij aan het versterken of verbeteren van het natuurlijk kapitaal. Dit impliceert onder meer:

- een energiesysteem, dat door een hoge efficiëntie een substantieel laag energieverbruik kent, waarvan de bronnen 100 procent hernieuwbaar zijn en waardoor een CO2-reductie is gerealiseerd van 80 tot 95 procent
- duurzaam beheerde gesloten materiaal- en stofkringlopen en verregaande reducties in materiaal- en energiestromen in de orde van een factor 10 of meer
- bescherming van de biodiversiteit (inclusief dierenwelzijn)
- slimmer en efficiënter omgaan met ruimte

...

De ecologische draagkracht wordt wereldwijd eerlijk verdeeld. Dat betekent evenwel niet dat milieurechten simpelweg gemonetariseerd en verhandelbaar zijn.

Levenskwaliteit waarmaken

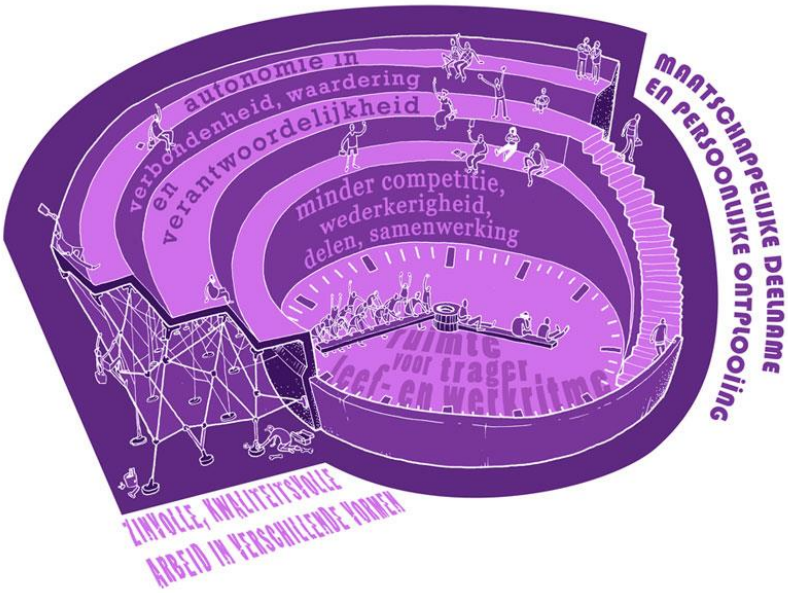

Maatschappelijke deelname en persoonlijke ontplooiing

Autonomie in verbondenheid, waardering, verantwoordelijkheid

Minder competitie, wederkerigheid, delen, samenwerking

Ruimte voor trager leef- en werkritme

Zinvolle, kwaliteitsvolle arbeid in verschillende vormen

Arbeid is zinvol en waardig volgens de normen van de ‘werknemer’. Arbeid wordt ruimer beschouwd dan pure ‘loonarbeid’. Het heeft betrekking op betaalde én niet betaalde arbeid. Het geheel van werk bepaalt de rijkdom en de kwaliteit van de samenleving. Naast loonarbeid, wordt arbeid als creatief proces en werken aan de samenleving aanvaard als doel voor arbeidsinzet, al dan niet gekoppeld aan inkomensverwerving. Arbeid levert een bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling. De levensindeling van drie periodes van 30 jaar is doorbroken en het heeft plaats gemaakt voor het verrichten van zinvolle arbeid tijdens het hele leven en in de verschillende sferen tegelijk.

Mensen hebben nieuwe patronen van tijdsbesteding ontwikkeld. De tijd die wordt gespendeerd om in het levensonderhoud te voorzien is beperkt zodat men o.a. meer tijd heeft voor deelname aan het maatschappelijk leven en/of voor persoonlijke ontplooiing. Voor wie wil, is er ruimte om het werk- en leefritme te vertragen. In het dagelijkse leven staat de menselijke betekenisgeving centraal en geven mensen hun persoonlijke invulling aan het ‘goede leven’.

De samenleving en de economie als geheel zijn minder competitief van aard. Mensen hebben veel minder nood aan privébezit, o.a. door het goed uitgebouwde voorzieningsysteem en door andere vormen van eigendom (gemeenschappelijk, op basis van ruil, …).

Open en creatief samenleven

Ruimte voor verbeelding en experiment

Nieuwsgierigheid, kritische zin

Plezier, humor en speelsheid

Samenleven in heterogeniteit

Sociaal en collectief leren

Onderwijs en cultuur vormen belangrijke velden waarin processen van betekenisgeving ‘geoefend’ kunnen worden, maar ook daadwerkelijk gestalte krijgen. Er zijn ook nieuwe gewoonten gegroeid waarbij functionaliteit, duurzaamheid en voldoening centraal staan.

Economie maatschappelijk inbedden

Grenzen aan fysische groei

Productie ifv maatschappelijke doelen

Financieel systeem ten dienste van reële economie

Complementaire, diverse productie- en distributiesystemen

Rechtvaardig handelssysteem

Economische democratie

Het economisch systeem is een sociaalecologische economie waar productie en welvaartscreatie in functie staan van een breder streven naar welzijn en de opbrengsten wereldwijd eerlijk worden (her)verdeeld.

Economische democratie is een sleutelbegrip in de organisatie van het economisch leven. Economische beslissingen worden op een democratische manier genomen. De economische democratie heeft sociaal overleg hoog op de agenda staan. Ook internationaal is er zo'n systeem gegroeid, met afdwingbare regels. Door de nieuwe economische organisatievormen is een groot deel van het bedrijfsleven een volwaardige partner geworden in het nastreven van maatschappelijke doelstellingen.

De markt bestaat uit subsidiaire systemen (zoals de vrije markt, ruilhandel, en markten die sterker gereguleerd zijn). Het mechanisme én het schaalniveau van het 'marktsysteem' zijn gebaseerd op het streven naar evenwicht tussen efficiëntie én sociale en ecologische criteria.

De eigendoms- en bezitsverhoudingen in het economisch systeem zijn veranderd. Een toenemend accent op gebruik en de functionaliteit van een product draagt bij aan de bloei van de diensteneconomie.

Het geldsysteem staat ten dienste van de samenleving. Er is sprake van een sterker gereguleerd stabiel financieel systeem. In het systeem wordt het essentiële belang van sterke aanpassingsmechanismen en de noodzaak om economische onevenwichtigheden en een onhoudbaar begrotingsbeleid te vermijden benadrukt. Het geldsysteem kent diverse complementaire 'geldsystemen' op diverse schaalniveaus.

Sociale ongelijkheid afbouwen

Herverdeling vermogens en inkomens

Sociale grondrechten realiseren

Collectieve voorzieningen herwaarderen

Sociale erkenning en waardering

De sociale grondrechten/basisrechten zijn voor iedereen gerealiseerd. We leven in een maatschappij die in haar structuren en werking zo min mogelijk mensen kwetsbaar maakt, maar er net op gericht is die maatschappelijk kwetsbare groepen te versterken en hen een perspectief te bieden op een volwaardige en menswaardige participatie aan deze maatschappij. Een maatschappij waar iedereen gelijke kansen heeft op een gezonde persoonlijk en sociale ontwikkeling

Wereldwijd is er een systeem van minimuminkomens ingevoerd en zijn er uitgebreide sociale zekerheidssystemen opgebouwd. Dat houdt onder meer in dat er een maximumspanning is afgesproken tussen hoge en lage inkomens/vermogens.

Eerste Transitiefestival 2012 in Gent

Van Vlaanderen een topregio maken met de meest duurzame economie, dat is de dynamiek die het Transitiefestival – op 26 oktober in Gent - zo snel als maar mogelijk op gang wil trekken. Want als we morgen nog altijd goed willen leven, moeten we onze welvaart zowel ecologisch duurzaam als sociaal rechtvaardig voortbrengen en verdelen. En de samenleving moet die doorbraak forceren.

Als ratten in de val

Schrikbeelden zouden niet goed werken om verandering te stimuleren. Het zou te verkiezen zijn om te tonen dat het anders even goed of zelfs beter leven is. Toch maar even eerst proberen de ernst van de situatie te schetsen. Want met de economie die we vandaag mondiaal pratikeren, zitten we als ratten in de val.

We hangen ons op aan een mank financieel systeem dat onze economie kapot maakt; energetisch lopen we op de klippen van onbetaalbare fossiele brandstoffen die zowel uitgeput raken als de aarde opwarmen; het besef zal binnendringen dat we grote delen van Vlaanderen, Nederland en andere regio's aan de zee zullen moeten prijsgeven; eten voortbrengen voor iedereen lukt minder en minder; exploderende inkomensongelijkheid jaagt tallozen onder de bestaansminima; honderden miljoenen moeten have en goed verlaten in de hoop elders een menselijk leven te kunnen opbouwen: oplopende conflicten monden uit in steeds meer geweld.

Als we dit alles willen vermijden, moet het dus helemaal anders, en wel dringend, eigenlijk zelfs meteen.

Het goede nieuws is dat…

Het goede nieuws is dat we eigenlijk weten waar het naartoe moet. Het komt erop aan ten laatste in 2050 een economie uit de grond te stampen die de nodige welvaart op een ecologisch duurzame wijze weet te produceren – voor rijke landen wil dat zeggen dat hun CO2 en materialengebruik met 90 procent moet verminderen – en tegelijkertijd die welvaart sociaal rechtvaardig te verdelen zodat alle mensen ook humaan kunnen leven.
Essentieel om zulke transitie te doen lukken is dat de samenlevingen, van lokaal tot mondiaal, vat krijgen en greep houden op die nieuwe sociaalecologische economie, dat het met andere woorden om een democratische economie gaat.

Een half begin

Het is dus een goede zaak dat het begrip transitie steeds meer te horen en te lezen valt, vaak in een zinsnede als 'transitie naar een duurzame economie of samenleving'. Maar er zijn ook keerzijden.
Bedrijven nemen al langer het woord duurzaamheid in de mond, of het begrip maatschappelijk verantwoord ondernemen. Soms werken ze daar echt aan, te dikwijls is het enkel voor de galerij.
Overheden omarmen datzelfde containerbegrip maar weigeren er dikwijls concrete inhoud en praktijk aan te geven.
En beide vergeten al te dikwijls dat een ecologische economie ook sociaal rechtvaardig moet zijn, en niemand in de kou mag laten. De vraag van wie die duurzame economie die we allemaal samen moeten bouwen dan wel is, wordt niet eens gesteld, lijkt zelfs niet in de hoofden op te komen.

De onontbeerlijke rol van de samenleving

Hoe komen we er dan wel? We weten dat zonder initiatieven uit de samenleving – dat middenveld tussen overheid en economie - het dikwijls niet lukt om goede oplossingen voor grote maatschappelijke problemen te vinden. Als wij vandaag bijvoorbeeld kunnen genieten van prima gezondheidszorg, heeft die haar wortels in het mutualisme dat door de samenleving is uitgewerkt en uiteindelijk kon uitgroeien tot de wettelijk verplichte ziekteverzekering voor iedereen.

In een dynamische samenleving broeit altijd wat, het jongste decennium zeker ook een groeiende behoefte om mee en harder te sturen en te trekken aan de noodzakelijke transitie richting sociaalecologische economie. Eind 2009 gaven initiatiefnemer Peter Tom Jones samen met An Heyerick, Ward Bosmans en ondergetekende de aanzet om een groep te verzamelen van personen uit verenigingen die een cruciale rol vervullen in maatschappelijke verandering. Opzet: een fris toekomstbeeld voor het jaar 2050 schetsen, de noodzakelijke stappen daartoe identificeren en die ook realiseren, onder andere door druk uit te oefenen op en beïnvloeden van economie en overheden.

Dit werd het Transitienetwerk Middenveld waarin mensen participeren uit zo verscheiden organisaties als ACW, ABVV, Bond Beter Leefmilieu, Samenlevingsopbouw, Vredeseilanden, KULeuven, Steunpunt TRADO Transities voor Duurzame Ontwikkeling van UGent, KH Leuven, Pala.be, MO*, BAM, Demos, Kaaitheater, Terra Reversa en Triodos Bank.

Transitiefestival 26 oktober

Intussen acht het netwerk zich klaar om naar buiten te treden. Er is gekozen voor de formule van een Transitiefestival, een hele dag lang in Vooruit in Gent. Er zijn tal van praktische ateliers, informatieve kortfilms, debatten, uiteenzettingen, een informatiemarkt… (db)

Dit artikel verscheen in Pala op 8 oktober 2012.

Het schrikbeeld 'Als ratten in de val' is later verder uitgewerkt en werd de inleiding van het boek Transitie. Onze welvaart van morgen.
Die volledige inleiding verscheen eveneens op Pala.be – klik hier

Het **Transitiefestival 2016** focust helemaal op het toekomstbeeld van een kringloopeconomie, negen dagen lang: van 22 tot 30 oktober zijn er in alle provincies activiteiten. Het overkoepelende thema is de kringloopeconomie.

Op de van vorige edities (2012 & 2014) vertrouwde TransitieFestivaldag van 28/10 in Gent is er ook een voorstelling van het Pala boek *Transitie. Onze welvaart van morgen*, gevolgd door een gedachtewisseling over 'hoe tot transitie komen'.

Lees het volledige artikel

TNM co-uitgever van boek *Transitie. Onze wereld van morgen*

Het TransitieNetwerk Middenveld is co-uitgever van het boek Transitie. Onze wereld van morgen, een initiatief van Pala vzw in samenwerking met Pelckmans Pro.

Reflections on action research for the Transition Network Civil Society

Action research has confronted the Transition Network Civil Society with some challenges. Social movements and civil society organisations nowadays do not seem to have the power to realise coherent, system-wide solutions – for example to regain the grip of society on the banking system after the financial crisis – or to push the political and economic world into that direction.

In 2009, I was one of the initiators of the Transition Network Civil Society (TNM) in Flanders (Belgium) and I am still an active member. Next to working as an independent journalist at PALA.be (previously working for the public broadcaster VRT), I am an author of non-fiction books mainly on globalisation, most recently about transition, and before about cooperatives.

When I look back at how the network started in late 2009 early 2010 and why we invited Erik Paredis to participate, this was not with the intention to develop research for or about TNM. We asked him to cooperate in developing the network in his role as an academic with previous working experience in the NGO-sector and with knowledge of transitions.

Later on, in mid-2012, Erik saw an opportunity to set up action research with TNM. He presented this offer to the group with the question whether we were interested and what we expected from it. What persuaded us is that in network processes with civil society groups, reflexivity and a critical attitude towards formulated solutions and chosen strategies is seldom high on the agenda. It is then advantageous to have a critical insider-outsider who can analyse and confront you with your actions. Furthermore, we have the luck that members in the steering group of the network are open to such an approach and are willing to learn.

In spite of his research role, it did not feel like we were being observed. Everybody knew that a researcher was involved, but I do not think that this has at any moment influenced what people brought to the table or how they acted. In the relationship with the network members, he has always been considered as “one of the group”, even at certain moments one of the more important figures because he played a central role in defining the vision of the network. He cooperated in writing the vision texts and translated them into our mind map. That mind map is probably the most essential document of who and what we are as a network. It still functions as a reference framework in our discussions.

Civil society doesn’t seem to have the capacity to realise coherent, system-wide solutions

Of course, action research confronts you with certain challenges. A lot of new and more sustainable practices are popping up everywhere, but social movements and civil society organisations do not seem to have the power and capacity to go beyond these practices and formulate and realise coherent, system-wide solutions, or to push the political and economic world into that direction. The financial system remains on the brink of collapse, but we are not capable of formulating an alternative and as a society reinforce our grip on the banking system.

In the decades after the Second World War, social movements had a much stronger network in academia, where parts of the brainwork was being done and where movements found support for the development of a broad vision for the industrial and

the social welfare state. If we want to topple systems towards sustainability, sooner or later we will again have to build such a supportive knowledge base.

In my opinion, the best solutions for societal problems have in the past seldom come from the business world or even politics. So, civil society is obliged to keep on developing new ideas, formulating solutions and implementing new practices, from niche to stable new systems. This is where action research with its practice of cooperative knowledge creation can play a role.

Action research in TNM had an impact

Action research in TNM had an impact. I already mentioned the cooperation around the vision. The learning history helped to gain better insights in how the process has grown into where we are now, which hurdles we had to take, why we have taken certain decisions, what the meaning of a network is for us, and what different people thought about different episodes in our development.

It showed how we have grown into a network that does not want to institutionalise, but works with a group of people that gets some autonomy from their respective organisations, and simultaneously leaves freedom to its member organisations to develop their own initiatives through TNM.

It also shows that we have to be wary of focusing too much on information and awareness raising. You do not arrive at changes and transitions purely through such activities. We still have a long way to go in developing structural and viable alternatives practices.

If you look at some of the attempts to develop more structural initiatives in Belgium – such as a cooperative bank, real influence for alternative media in the media system, or buying land for sustainable agriculture – all these initiatives have so far reached only very moderate results.

There is some hope in the energy system where new ownership models are appearing, but the real challenge will lay in the next years: will we succeed in running energy distribution networks and energy production under a public-civil structure, or will it all be public–private or privately owned?

Action research can contribute in detecting how and why these kinds of practices remain stuck, and how workable models might be developed. In my opinion, a lot of the money that is now spent on consultants, also by civil society organisations, could be more productively used in interaction with an action researcher. In the TNM case, the researcher's previous history in civil society organisations, his background in sustainability and transition research, and a social engagement, created added value: it delivered insights, opened up the horizon, confronted members with what remained under the radar, and identified processes that participants felt but could not name.

Dirk Barrez

Dirk Barrez wrote this reflection in collaboration with Erik Paredis. It was published in *Action Research in Policy Analysis. Critical and Relational Approaches to Sustainability Transitions*, 2018, Routledge, 266 p.

Dit artikel verscheen integraal op Pala.be – klik hier

Eerste versie TNM mindmap

Eerste door Erik Paredis getekende versie van de mindmap voor het TransitieNetwerk Middenveld

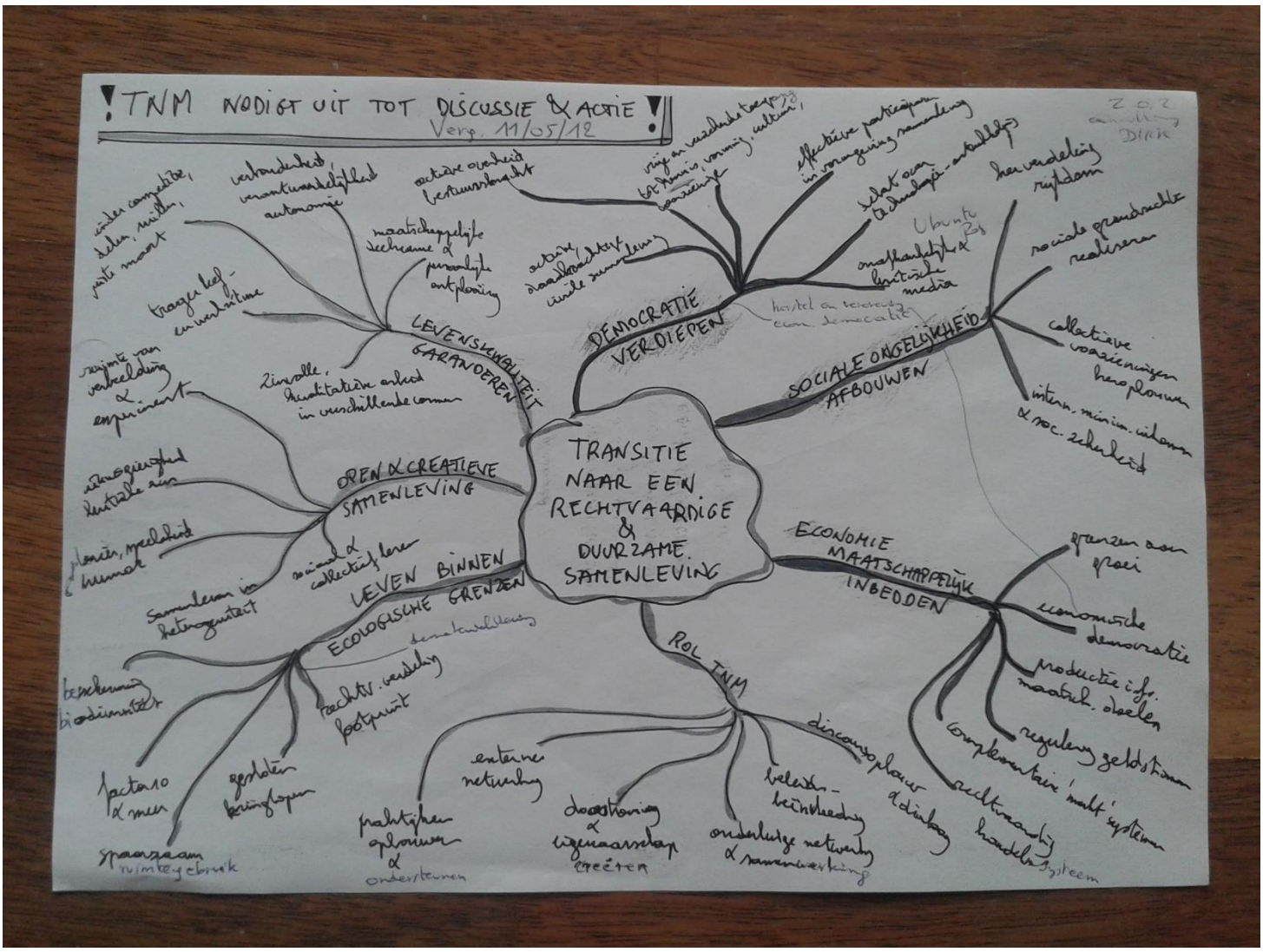
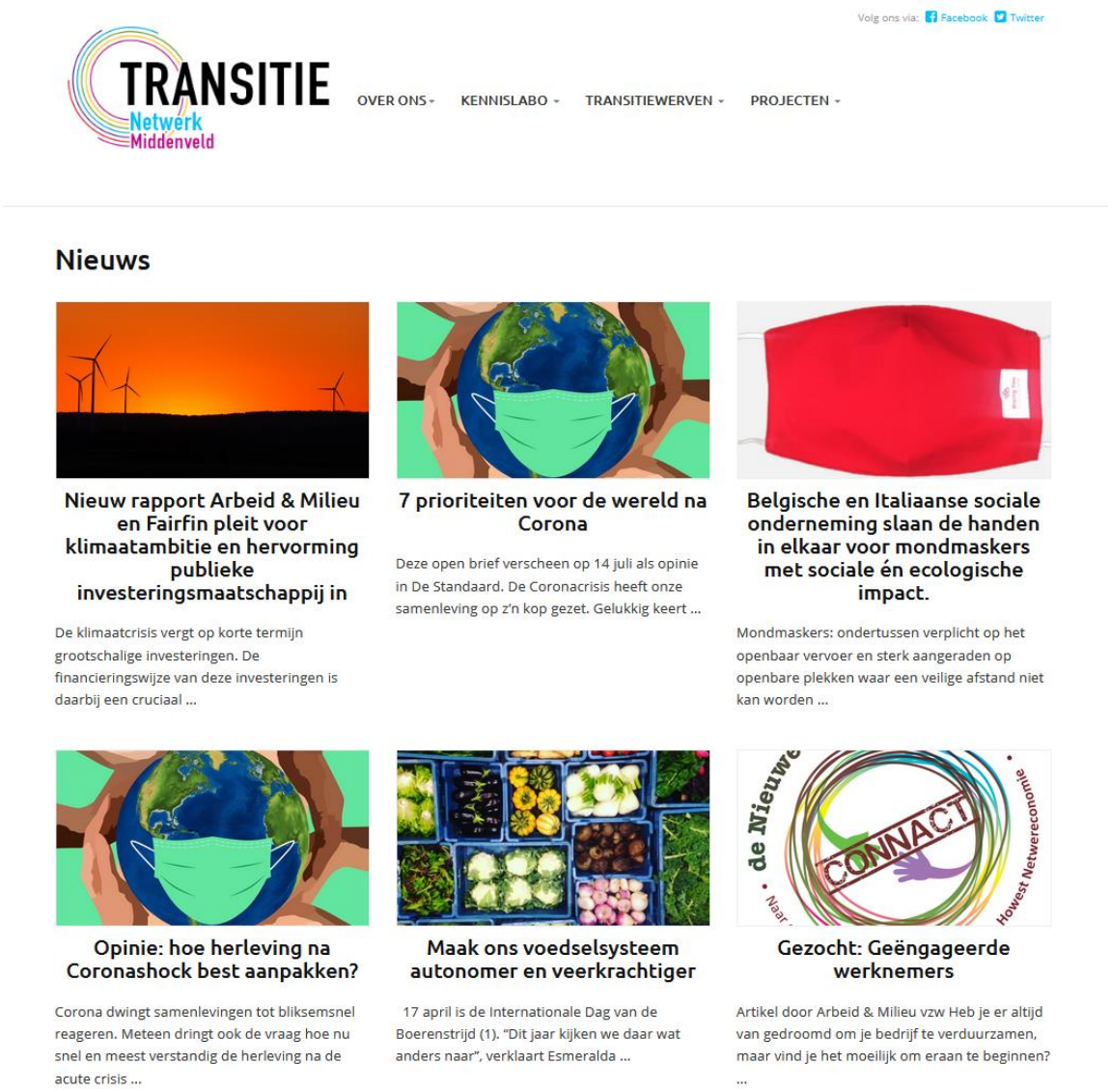
Nieuwspagina